

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра біології та екології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Біологія лікарських рослин

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 4 від «06» листопада 2025р.

Розробник:
Вікторія Гнєзділова
к.б.н, доц.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Біологія лікарських рослин
Викладач (-і)	к.б.н., доц. Гнєзділова В.І, к.б.н.,
Контактний телефон викладача	0342596164
Е-mail викладача	viktoria.gniezdilova@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний (<i>offline</i>)
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год., I курс, I семестр, залік
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pro
Консультації	Очні групові та онлайн-консультації
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Вибіркова дисципліна «Біологія лікарських рослин» спрямована на формування у студентів системних знань про біологічні особливості, поширення, екологічні умови зростання та господарське значення лікарських рослин. У курсі розглядаються питання морфології, анатомії, фізіології та систематики видів, які мають лікувальні властивості. Особлива увага приділяється дослідженню біологічно активних речовин, що зумовлюють фармакологічну дію рослин, а також сучасним аспектам охорони та раціонального використання природних ресурсів. Дисципліна має міждисциплінарний характер і поєднує елементи ботаніки, фармакогнозії, екології та ресурсознавства.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Мета навчальної дисципліни: формування у студентів наукових уявлень про біологічні основи використання лікарських рослин, розвиток умінь і навичок ідентифікації, аналізу й оцінки лікарських рослин та обґрунтування їх раціонального застосування й охорони.</p> <p>Цілі навчальної дисципліни:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ознайомити студентів з різноманіттям лікарських рослин та їх біологічними особливостями. ➤ Розкрити закономірності поширення та екологічні умови зростання лікарських видів. ➤ Вивчити морфолого-анатомічні ознаки лікарських рослин, важливі для їх визначення та використання. ➤ Розглянути хімічний склад і властивості біологічно активних речовин рослин. ➤ Сформувати практичні навички визначення лікарських рослин у природних умовах та гербарії. ➤ Ознайомити з принципами збору, заготівлі та збереження лікарської рослинної сировини. ➤ Поглибити знання про роль лікарських рослин у сучасній медицині, фармації та народній практиці. ➤ Виховати екологічну свідомість і розуміння необхідності охорони рідкісних та зникаючих видів. 	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі біології при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування законів, теорій та методів біологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>ЗК03. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК09. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо з метою збереження природного навколишнього середовища.</p> <p>СК03. Здатність досліджувати різні рівні організації живого, біологічні явища і процеси.</p> <p>СК04. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах.</p>	

СК06. Усвідомлення необхідності збереження біорізноманіття, охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування.			
СК07. Здатність до аналізу будови, функцій, процесів життєдіяльності, онто- та філогенезу живих організмів.			
СК09. Здатність аналізувати результати взаємодії біологічних систем різних рівнів організації, їхньої ролі у біосфері та можливості використання у різних галузях господарства, біотехнологіях, медицині та охороні навколишнього середовища.			
ПР10. Знати основи систематики, методи виявлення та ідентифікації неклітинних форм життя, прокариотів і еукариотів й застосовувати їх для вирішення конкретних біологічних завдань.			
ПР12. Демонструвати знання будови, процесів життєдіяльності та функцій живих організмів, розуміти механізми регуляції фізіологічних функцій для підтримання гомеостазу біологічних систем.			
ПР21. Аналізувати інформацію про різноманіття живих організмів.			
5. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття			Загальна кількість годин
Лекції			16
Практичні роботи			14
Самостійна робота			60
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
III	Е1 Біологія та Біохімія	2	Вибірковий
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		Кількість годин	
		лекції	практ роб
			сам.роб.
Тема 1. Місце лікарських рослин в системі рослинного світу України. Основні наукові досягнення в галузі фармакології та фармації; методи дослідження та вивчення лікарських рослин.		2	2
Тема 2. Функції лікарських рослин в обміні речовин в живих клітинах. Вміст біологічно-активних речовин в лікарських рослинах.		2	2
Тема 3. Використання лікарських рослин в народній та класичній медицині, їх ботаніко-екологічна характеристика		2	2
Тема 4. Лікарські рослини, які містять тонізуючі збуджуючі речовини, що стимулюють життєві процеси організму. Лікарські рослини, які використовуються при хворобах шлунково-кишкового тракту та мають жовчогінні властивості, їх біологія та поширення.		2	2
Тема 5. Лікарські рослини, які містять відхаркувальні лікувальні речовини та протизапальні, їх поширення та фармакологічне застосування.		2	2
Тема 6. Правила збору і заготівлі лікарської сировини. Раціональне використання, охорона і відновлення дикорослих видів лік. рослин на території України. Виготовлення декоративної косметики на основ лікарської		2	2

сировини.			
Тема 7. Екскурсія на колекційні та дослідні ділянки лікарських рослин при кафедрі фармації Івано-Франківського нац. мед. університету, а також на дослідні ділянки лікарських рослин у дендропарку «Дружба».	4	2	8
Заг.:	16	14	60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Система методів оцінювання складається із двох видів контролю: поточного та підсумкового.</p> <p>Поточний контроль включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тестування – така форма контролю дозволяє перевірити підготовку студентів до кожного заняття; проводиться регулярно на вибірковій основі; - творчі завдання – проводиться з метою формування вмінь і навичок у студентів практичного спрямування, формування сучасного наукового мислення, вміння приймати відповідальні та ефективні рішення; - самостійна робота – така форма контролю дозволяє виявити вміння чітко, логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання, вміння працювати самостійно; - індивідуальна науково-дослідна робота студентів (презентації дослідно-проектних робіт, звіти про розробку комплексних проектів, контрольні роботи) – проводиться протягом семестру з метою отримання практичних навиків та умінь щодо використання та опрацювання наукових джерел, написання статей, тез, оформлення звітів, розробка презентаційного матеріалу, використання теоретичних та емпіричних методів дослідження. <p>Упродовж поточного контролю, на практичних заняттях, студент може максимально отримати 100 балів (70 балів – за усні відповіді на практичних заняттях, 20 балів – за індивідуальну науково-дослідну роботу, 10 – за контроль самостійної роботи).</p> <p>Підсумковий контроль проводиться у формі заліку. Підсумкова оцінка розраховується за сумою накопичених впродовж вивчення дисципліни балів.</p> <p>Впродовж вивчення дисципліни студент зобов'язаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - систематично відвідувати заняття; - вести конспекти лекцій і практичних занять; - брати активну участь в роботі на практичних заняттях; - виконувати тестові завдання; - виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання. 		
Вимоги до письмової роботи	<p>У письмовій роботі студент повинен продемонструвати уміння синтезувати теоретичні і практичні знання, отримані в межах одного змістового модуля. Під час підсумкового модульного завдання розглядаються контрольні питання, тести, ситуаційні задачі, запропоновані у методичних розробках для студентів, здійснюється контроль практичних навиків і умінь за темами змістового модуля. Усі відповіді повинні бути подані чітко, грамотно, у заданій послідовності.</p>		
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення всіх тем навчальної дисципліни. До підсумкового контролю допускаються студенти, які були присутні на більше 50% занять і</p>		

	набрали мінімум 25 балів за роботу на практичних заняттях. Студентам, які мали пропуски лекційних чи практичних занять, дозволяється ліквідувати заборгованість на протязі наступних після пропуску двох тижнів.
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік. Форма здачі: комбінована (письмова з усним захистом).

7. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням: «Положення про запобігання академічному плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника <https://is.gd/tB2zi9> У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання. В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://is.gd/eeiJX8> Ліквідація академічної заборгованості, перескладання змістових модулів та оскарження результатів оцінювання проводиться згідно порядку прописаного в «Порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника» <https://is.gd/EtCjNG> Завдання, які студент виконав пізніше зазначених кінцевих термінів не приймаються і повинні бути відпрацьовані індивідуально. Винятком із цього правила є наявність поважної причини з її документальним підтвердженням. Неприпустимі списування, студент повинен вільно володіти матеріалом. Якщо студент пропустив більше 50% занять, він повинен пройти тестування на сайті дистанційного навчання і тільки тоді буде допущений до написання екзаменаційної роботи. Обов'язковим для допуску до екзамену є відвідування більше 50% занять, робота на заняттях, підготовка доповідей, виконання контрольної роботи. По завершенні вивчення курсу здобувачі вищої освіти мають можливість пройти опитування у системі Центру дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності <https://d-learn.pnu.edu.ua/> щодо удосконалення якості навчання. Анкета носить анонімний характер і включає 10 запитань, відповіді на них будуть використовуватися лише в узагальненому вигляді. Заповнення анкет є важливою складовою навчальної активності студентів, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати їх пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Рекомендована література

1. Алексєєв І. С. Повний атлас лікарських рослин / І. С. Алексєєв.- Донецьк: ТОВ "Глорія Трейд", 2018.- 400 с.
2. Баїк О.Л. Ресурсознавство лікарських рослин: метод посібн для практ занять / О.Л. Баїк. – Львівський медичний інститут. – Львів 2022. – 127 с.
3. Болтарович З.Є. Народна медицина українців / З.Є. Болтарович. – К.: Центр учбової літератури, 2022. – 250с.
4. Вітенко В.А. Використання *Morus alba* L. і *Morus nigra* L у традиційній та нетрадиційній медицині. Науковий вісник НЛТУ України. - 2010. - Вип. 20(13) - с.

- 33-39.
5. Гродзінський А.М. Енциклопедія лікарських рослин / А.М. Гродзінський. – К.: Наук. думка, 1987. – 560с.
 6. Гудована Л.І. Рецепти здоров'я. Народні методи лікування /Л.І. Гудована. – Тернопіль: Навчальна книга, 2006. – 240с.
 7. Державний реєстр лікарських засобів України: Офіційний сайт (Електронний ресурс). Режим доступу: <http://www.drlz.kiev.ua/>
 8. Зубицька Н. Усе знадобиться, що в землі коріниться. Секрети зеленої планети / Н. Зубицька – Т. : Навч. кн.- Богдан, 2006. – 175 с.
 9. Зузук Б.М. Ресурсознавство лікарських рослин / Б.М. Зузук, Л.Б. Зузук – Вінниця: Нова книга, 2009. – 144с.
 10. Климчук О.В. Лікарські рослини. Технологія вирощування: Навч. посіб./ О.В. Климчук, І.С. Поліщук, В.А. Мазур. – Вінниця, 2012. – 187с.
 11. Комендар В.І. Лікарські рослини Карпат / В.І. Комендар. – Ужгород: Мистецька Лінія, 2007. – 504с.
 12. Конечна Р.Т. Ресурсознавство лікарських рослин [Електронний ресурс]: електронний навчально-методичний комплекс. – Національний університет "Львівська політехніка", 2021. – 46с.
 13. Лікарські рослини Івано-Франківської області/ За ред. Приходька М.М. – Івано-Франківськ: Держ. управл. екології та природ. ресурсів в Івано-Франківській обл., 2002. – 416с.
 14. Лисюк Р.М. Актуальний стан застосування у медицині сировинних органів деревних лікарських рослин флори України/ Р.М. Лисюк, В.Я. Заячук, Р.Є. Дармограй, О.М. Лисюк. – *Forestry Education and Science: Current Challenges and Development Prospects. International Science-Practical Conference, October 23-25, 2024, Lviv, Ukraine.* (Oct. 2024). DOI: <https://doi.org/10.36930/conf150.4.16>
 15. Мінарченко В.М. Лікарські судинні рослини України (медичне та ресурсне значення) / В.М. Мінарченко. – К.: Фітосоціоцентр, 2019. – 324с.
 16. Рахметов Д. Біологічні основи інтродукції перспективних енергетичних та ароматичних рослин в Україні. – К.: Ліра-К, 2024. – 314с.
 17. Minarchenko V., Lysiuk R. Ethnobotany of Eastern Europe: The Carpathian Region, Springer Nature Switzerland AG 2024, pp. 1-22
 18. Minarchenko V.M. [Medicinal plants of Ukraine: diversity, resources, legislation](#) // Medicinal plant conservattion. – 2011. – Vol. 14. – P. 7–13.
 19. Minarchenko V.M. [Resource significance of medicinal plant populations as a result of their life strategy exhibition](#) // Біол. системи (Чернівці). – 2013. – Т. 5, вип. 3. – С. 454–456.
 20. Minarchenko, V., Tymchenko, I., Pidchenko, V., ...Karpiuk, U., Kovalska, N. Diagnostic features of raw materials of related Equisetum species of Ukrainian flora. *Journal of Research in Pharmacy*, 2022, 26(6), pp. 1780–1788.

(підпис)

Викладачі:

Гнесділова В.І.